

Missen Mässen Minns, del 1

Birgitta Åström, f. Nylander, Liden berättar, i detta och i nästa nummer av Lidens Tidning, om hur det var att som tonåring arbeta på Järkvisslebyggets Tjänstemannamäss i slutet av 1950-talet.

Artikelförfattaren Birgitta Nylander (senare Åström) i slutet av 1950-talet. Foto: okänd

"Jämalitten", det var tider de...

Det var min morfars svärord och uttryck, om mångt och mycket. Självtänker jag på när jag som sextonåring åkte till Järkvissle för att söka jobb på Tjänstemannamässen. Min bror, två år äldre än jag, hade frågat om det fanns något till lillsyrran. Husmor hon hälsade, att jag var välkommen till en anställningsintervju. Visst låter det fint? Det tyckte i alla fall jag, när jag med mitt avgångsbetyg från sju års folkskola och 232 timmars hushållsgöromål från Fortsättnings-skolan, åkte iväg en sensommar i slutet av augusti 1958. De nerver jag hade (eller har, för jag vet ju inte om jag tappade några den där dagen) satt utanpå kroppen och benen de bara flarrade. Det var ju spännande, en utmaning -

Skall lilla jag ha chans till ett "riktigt" jobb? Jag som bara hade jobbat hos tre familjer som hembiträde och barnflicka, sedan jag slutade skolan. Jag har inte så mycket att "komma med" tyckte jag. Jo, det förstas!, jag hade ju serverat på sommardanserna på Åsens Skyttepaviljong i tre säsonger. Inte alla helger, men bra många hade det blivit. Dessutom hade jag ju hjälpt till hemma och det fanns många sysslor på ett litet jordbruk som jag kunde utföra.

Husmor Margit Beckman

Väl framme i Järkvissle och Mässen fick jag träffa husmor, Margit Beckman, som hälsade mig välkommen. Det var fortfarande nervpirr, och mina ben de darrade än värre. Jag kände redan då att Husmor var en mycket speciell person. En fin dam är det nog, tänkte jag. Dessutom fick jag anstränga mig väldigt för att höra vad hon sa, för hon var nämligen skånska. Husmor berättade om verksamheten, och om arbetsuppgifterna:

Att under husmors ledning tjänstgöra som servitris i Mässens Matsal samt att arbeta i köksavdelningen. Ombesörja dukning, servering,

Interiör från Järkvisslemässen när det begav sig. Foto: Paul Nilsson.

Järkvisslemässen uppifrån radiomasten. Den bredare mittdelen utgjorde matsal.

Mässen monterades sedermera ner och flyttades till Gallejaure på gränsen mellan Västerbotten och Norrbotten.

Foto: Paul Nilsson.

matlagning, upprättande av matsedlar, inköp samt vara behjälplig vid rumsuthyrningen och skötsel av dito rum. Även vara behjälplig vid festliga sammankomster som anordnas på Mässen.

Sedan kom en föreläsning om arbetskläder mm. Följande var ett måste – Svart kjol, vit långarmad blus, strumpor och skor förstas, men tärna fick ej visas. På detta sätt skulle man vara klädd vid middag och finare fester. Vid frukost- och lunchservering var det tillåtet med mörkblå kjol och trefjärdedels längd på blusärmen, men fortfarande samma krav på strumpor och skor. Håret - hur fixar jag det? Med mitt långa hår, och klippa det ville jag absolut inte. Allting var väldigt mycket disciplinerat. Hennes man är nog en "Givakt" i det militära, tänkte jag under tiden som jag lyssnade till hennes föreläsning. - Oj, oj hur ska jag komma ihåg allt detta? Men husmor lugnade mig med att den tre år äldre Gun (Norman från Liden, gift Nilsson), som "du kommer att arbeta med hjälper dig".

Anställningsintervjun

Var det redan klart att jag fått jobbet? Så enkelt var det väl ändå inte? Husmor hade ju inte intervjuat mig ännu, och helt plötsligt kom det som jag hade gruvat mig för. Att berätta om mig själv, och vad jag hade gjort sedan jag slutat skolan. Kan ni tänka Er att vid sexton års ålder få frågan –Vad har fröken Nylander sysslat med sedan hon slutade skolan? Inte ens lilla jag blev duad!!! Det tog evigheter innan jag fick redogöra för vad jag gjort - även om jag själv tyckte att jag gjort mycket. Det kändes som en liten minnesförlust just då. När husmor sedan tittade på mina betyg och sa –Det här ser ju bra ut. Kan fröken Nylander börja den femtonde september? Då var det värsta över. Svaret från mig var självklart - Ja! Sedan tackade jag för mig och åkte glad i hägen hem till Klärke och mamma.

Hemsydd "tjänsteuniform"

Det blev nu två fullteknade veckor för min mamma, blandat med hennes vardagliga sysslor. Till sent på kvällarna trampade hon sin symaskin. Det ändrades svarta kjolar och vita blu-

*Gun Norman (senare Nilsson) dukar av på tjänstemannamässen.
Foto: Paul Nilsson.*

sar som jag fått ärva av min storasyster. En och annan ny bomullskjol och klänning till köksarbetet tillverkades också. Tur att min mamma var duktig på att sy, ty att köpa alla dessa kläder på en enda gång skulle ha varit en alltför dyr investering. Otänkbart var att arbeta i långbyxor eller shorts, inte ens i disken. Jeans kladsades som blåställ, som arbetarna hade. Jag förstod nog vad husmor menade, för min pappa hade blåställ. Så blev det den fjortonde september och mina "nygamla" arbetskläder var nu färdiga. Jag minns när min mamma stod på trappan hemma och sa - Hoppas det går bra för dig nu och att du reder dig med de kläder du har. Du får väl köpa nya allteftersom du behöver. Då först förstod jag nog livets allvar, att nu är jag helt plötsligt stor, och får klara mig själv. Med min mammas ord i bagaget för jag så iväg.

Tjänstemannamässen

Väl framme på Mässen i Järkvissle hälsades jag välkommen av husmor, och fick nyckeln till mitt lilla rum. Det var möblerat med en säng, ett bord, en fätölj, en sekretär och en golvampa. Det fanns en garderob som jag så småningom hängde in mina

"nygamla" kläder i. Senare på kvällen träffade jag Gun och hon visade mig runt på Mässen. Det var stora ytor. Matsalen var stor, och salongen var ännu större. Det var trivsamt möblerat, med många sittgrupper, fina golvlampor och stora fönster. Vackra gardiner i fönstren och gröna växter. Vid en hörnsoffa stod dessutom en radiogrammofon. Några av gästerna satt i salongen och drack sitt kvällskaffe. Jag blev presenterad för dem alla. Så blev det till slut dags att krypa till kojs. Innan jag somnade gick det många tankar genom mitt lilla huvud. Men jag intalade mig själv att - Detta går nog bra, jag klarar det här.

Kökstjänstgöring

Första veckan hade jag kökstjänstgöring. Iklädd ett av mina nya förkläden, en bomullsklänning och håret ordentligt snurrat i en knut, var jag så redo att under husmors ledning (som det stod skrivet i arbetsbeskrivningen) ombesörja de sysslor som tillhörde köksarbetet. Jag skalade potatis, rensade fisk, ansade grönsaker, trillade köttbullar, gräddade pannkakor, rullade biffar, städade i förråd och kylar. Jag diskade och äter diskade, både för hand och i maskin. Jag vaskade golven i kök och matsal efter varje måltid. Jag

*Järkvissle kraftstation under byggnad. Högt ovanför skymtar tjänstemannamässen.
Foto: Paul Nilsson.*

bakade bullar, matbröd och sockerkakor. Hela min första vecka var nog den jobbigaste jag varit med om i mitt 16-åriga liv. Bara att hitta allt i dessa stora kylar, frysar och i skafferi - och vilket skafferi sen! Kaffet förvarades i stora 20 kg burkar från Martin Olsson. I stora konserv-

burkar fanns skinka, grönsaker och konserverad frukt. Medvurstarna hängde från krokar i taken. Stora ostar, som man fick skära i lagom bitar, för att sedan skära i skivor på en maskin. Inte någon elektrisk skärmaskin utan en "handjagare". Och att filea sill perfekt, var minsann inte lätt!

Artikelförfattaren Birgitta Åström i juni 2005. Foto: Tore Lövvenius

Äntligen helg

Så kom då äntligen fredagen, och jag hade ledig helg. Nästa vecka skulle jag ta över matsalen. Jag åkte hem till min mamma, trött och slut. Sov länge på lördagsmorgonen, för att sedan sätta mig ned och berätta för henne om hur den första veckan varit. Så fort har nog ingen helg gått. Plötsligt så var det måndagsmorgon, och där stod jag i min "nya" uniform. Jag tyckte själv att jag var fin, i min svarta kjol och vita blus. Mina tår var självklart innanför strumpor och skor. Mitt hår var uppsatt i en pryddlig "svinrygg".

Fortsättning i nästa nummer.

FILMPREMIÄR I LIDEN

Järkvissle Film & Media (Arne Johansson) har producerat en ny film igen. **EL-RALLAREN** - en film om Viktor Norén, Järkvissle hade premiär på Lidenakademien (fd. Elimkapellet) den 26 juli med 80 inbjudna gäster. Filmen (25 min.) handlar om torparsonen Viktor Noréns (f. 1918) liv från uppväxten i Järkvissle till pensioneringen efter 40 år i Statens Vattenfallsverk. Hela 25 arbetsplatser och 15 bostadsorter i Norrland blev det under karriären med byggnation och installation av kvalificerade elutrustningar. Efter filmpremiären avnjöts traditionsenligt gräddtårta med kaffe på Bykrogen.

Tore Lövvenius

Mona Bäcklund (Viktors dotter), Arne Johansson och Viktor Norén.

Foto: Tore Lövvenius